

E

ИМ И МЕСТО МУЗЕЈА		ЕТНОГРАФСКИ МУЗЕЈ - БЕОГРАД			ЗБИРКА
Б. БР.	БР. МАТИЧНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ	БРОЈ КОМАДА	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	НАРОДНИ НАЗИВ	Народне ношње Хрватске
4854		1	Зубун Ж.	Садак	
ОПШТИНА		ЕТНОГРАФСКО-ГЕОГРАФСКА ОБЛАСТ		РЕПУБЛИКА, ПОКРАЈИНА	
Дрмиш		Далматинска Загора		Хрватска	
ПРОФЕСИОНАЛНОЈ - ЕТНИЧКОЈ			ПРОФЕСИОНАЛНОЈ		
Хрватској			сеоској		

ОПИС — материјал, функција, изглед, припадао полу, узрасту

од белог сукна. Са стране и спреда проширен косим клиновима. Спреда целом дужином прорезан и јако отворен. Дуг до пола бедара. Скоро целом површином украшен апликацијом мањих и већих комада црвене - "скерлета" и зелене чоје и вуненим гајтанима - "стручицама", који су спирално нашивени. На леђима се истичу два круга - "звркови", са вијугавим орнаментом од нашивеног белог и роза веза. Спреда, са леве стране, има две обавијене вунене китице. Саставни део женске ношње.

МЕРЕ

Дужина 78 цм.
Обим доње ивице 101 цм.

ПРЕДМЕТ ЧИНИ ЦЕЛИНУ С ПРЕДМЕТИМА ПОД БРОЈЕМ

БР. НЕГАТИВА

СТАРИ ИНВ. БРОЈ



ТЕХНИКА И НАЧИН ОБРАДЕ

Домаћи рад. Сукно ткано у четири нита и ваљано. Украшено изведено апликацијом чоје и гајтана. Вез: "на иглицу"

Muzejska dokumentacija Etnografskog muzeja u Beogradu

Ljiljana Čertić
Etnografski muzej
Beograd

Od osnivanja Etnografskog muzeja u Beogradu, stručnjaci su posvećivali pažnju obradi etnografskih muzealija – predmeta i ilustrativnog materijala. Već pri prvim nabavkama etnografski predmeti su evidentisani i inventarisani na licu mesta s najosnovnijim podacima – naziv predmeta, odakle je predmet i gde je kupljen ili nabavljen i od koga. To su bili posebni spiskovi, uredno vođeni, a potom, 1905. godine, ustanovljena je, od tadašnjeg Ministarstva prosvete i crkvenih poslova, Knjiga inventara etnografskih predmeta. Veoma je značajno i prvo muzeološko uputstvo pripremljeno i objavljeno 1902. godine, pri pripremanju prve međunarodne izložbe kostima Etnografskog muzeja, koja je bila u Petrogradu (Lenjingradu), takođe 1902. godine. Uputstvo veoma dobro ilustruje tadašnji pristup muzejskih stručnjaka u klasificiranju, evidentiranju i inventarisanju pri nabavci etnografskih predmeta. Ta tri muzeografska dokumenta sačuvana su do danas i nalaze se u Muzeju. Oni predstavljaju značajan dokument u sagledavanju razvoja muzeografije u Etnografskom muzeju i doprinose praćenju razvoja muzeološke nauke u Jugoslaviji.

Posle prvog svetskog rata u sređivanju predmeta, koji su tokom rata bili evakuisani van Beograda i mnogi od njih su nestali ili su uništeni, pristupilo se ponovnom inventarisanju tj. reinventarisanju. Postavljen je novi sistem muzejske dokumentacije – knjiga inventara s kriterijumima koji su bitni za opštu informaciju o predmetu i uporednim kartotekama osnovnim i pomoćnim. Na osnovnoj, centralnoj kartoteci postojao je i crtež muzejskog predmeta, rađen tušem, koji je omogućavao identifikaciju predmeta, a predstavlja, i danas, dobar likovni materijal. Pomoćne kartoteke pokazivale su sistem klasificiranja muzejskih predmeta, i to Predmetna kartoteka klasifikaciju prema materijalu i temi i u okviru toga, prema funkciji predmeta, a Predmetna kartoteka, klasifikaciju prema antropogeografskim regionima u Srbiji. Ta se dokumentacija i danas čuva u Muzeju.

U razvoju Etnografskog muzeja u Beogradu specifično je da je u periodu između dva svetska rata posvećivana velika pažnja stručnoj i naučnoj obradi etnografskih predmeta. U prvoj knjizi – Glasnik Etnografskog muzeja, izdatoj 1926. godine, a potom i u drugim sveskama te stalne muzejske publikacije ob-

javljeni su radovi koji pokazuju orijentaciju tadašnjih stručnjaka ka naučnoj obradi muzejskih predmeta.

Značajne promene u organizovanju muzeja u Srbiji nastupile su posle drugog svetskog rata. U cilju boljeg sprovođenja zaštite etnografskog kulturnog nasleđa u Etnografskom muzeju u Beogradu organizovana su i intenzivnija istraživanja radi prikupljanja predmeta i obogaćivanja fondova. Usavršena je i stručno-naučna obrada predmeta i postavljen savremeniji sistem muzejske dokumentacije. On počinje da se primenjuje od 1961. godine, a stručnjaci Etnografskog muzeja postavili su određene kriterijume za obradu etnografskih predmeta i uveli savremenije muzeografsko rešenje primenjujući i postignute rezultate rada međunarodnih stručnjaka, posebno ICOM-a u rešavanju pitanja i problema savremene muzejske dokumentacije. Na taj način stvoreni su uslovi za proširivanje naučnog i edukativnog rada Etnografskog muzeja.

U sistemu muzejske dokumentacije, od 1961. godine muzejski predmet, raznovrsni ilustrativni materijal i arhivska građa imaju potpuniju i savršeniju muzeološku dokumentacionu obradu i evidenciju, za razliku od ranije dokumentacije, koja se ostvaruje putem:

- Knjige ulaska muzejskog materijala (koja je centralnog tipa jer se uvodi različiti materijal),
- Knjige inventara (posebno za svaku vrstu muzejskog materijala),
- Kartoteke (za sve vrste muzejskog materijala):
 - centralna (koja se odlaže po numerusu kurensu),
 - tematska,
 - regionalna,
 - pomoćno-predmetna (samo za muzejski predmet),
 - autorska (za zbirku slika i foto-materijala),
 - registar etnoloških pojmova (samo za muzejski predmet).

Posebno je značajno što je u osavremenjavanju sistema muzejske dokumentacije uvedena praksa fotografisanja muzejskog predmeta, tako da se u centralnoj kartoteci nalazi fotografija (6×9) koja ilustruje predmet i omogućava njegovu identifikaciju.

Takvim sistemom predviđena je i reinventarizacija celokupnog muzejskog fonda, nabavljenog do 1960. godine, kako bi se preveo na savremeniji sistem stručno-naučne i muzeološke obrade muzejskog materijala.

Uvedena je i posebna dokumentacija o tehničkoj zaštiti predmeta, koja je u obliku inventarskog omota, s podacima o merama tehničke zaštite predmeta.

Postavljene su i pomoćne kartoteke radi komunikacije s centralnim inventarom dokumentacije muzejskih predmeta – tematsko-predmetna, regionalno-oblasna i registar etnoloških pojmova.

Rad na muzejskoj dokumentaciji poveren je posebnim stručnjacima, koji su odgovorni samo za poslove muzejske dokumentacije. Osnovano je, kao posebna organizaciona jedinica, Odeljenje za dokumentaciju Etnografskog muzeja, čiji je zadatak da istražuje, prikuplja, muzeološki obrađuje i čuva dokumentacioni materijal etnološkog karaktera.¹

Etnografski muzej u Beogradu, 1970. godine, postao je matični muzej za sva etnološka odeljenja i muzeje u Srbiji, pa je u okviru Zajednice muzeja SR Srbije posebnim Pravilnikom o muzejskoj dokumentaciji sproveden postojeći sistem muzejske dokumentacije, iz 1961. godine, u celoj republici Srbiji, uključujući i obe pokrajine.

U kontekstu razvoja naučnih disciplina muzeologije i etnologije kao i savremenih društvenih postavki, koje su i međunarodnim konvencijama i zakonskim propisima potvrđene, Zakonom o zaštiti kulturnih dobara SR Srbije iz 1977. godine, pristupilo se od tog vremena, preispitivanju kriterijuma za obradu etnografskih kulturnih dobara, iz postojeće muzejske dokumentacije, kao i njihovom prilagođavanju, odnosno dopunjavanju. Prema našim saznanjima, kriterijumi za obradu etnografskih predmeta su evropski standard. Pored toga što omogućavaju pravno-administrativnu zaštitu kulturnih dobara i njihovo registrovanje u muzejima, drugim organizacijama i u privatnih lica, kriterijumi omogućavaju proučavanje i sagledavanje etnografskih predmeta sa svih aspekata teorijsko-metodoloških postavki u etnološkoj nauci, od opisivanja predmeta i pojava, kulturno-istorijskog, istorijsko-materijalističkog do funkcionalnog i strukturalnog sagledavanja. (Kriterijumi na priloženom obrascu – inventarski karton).

Druga značajna činjenica je podatak s kojim raspolaže Etnografski muzej u Beogradu, na osnovu ličnog uvida odgovarajućeg stručnjaka za ovu oblast rada i na osnovu sprovedenih anketa (1978, 1983. i 1988. godine) od strane Republičkog komiteta za kulturu, Zajednice muzeja Srbije i Etnografskog muzeja u Beogradu, da je oko dve trećine od ukupnog broja etnografskih predmeta u Srbiji obrađeno po postavljenim kriterijumima i da ima odgovarajuću dokumentaciju. Ona je posle 18 godina primenjivanja u muzejima u SR Srbiji, ustanovljena kao standard za obradu etnografskih kulturnih dobara.

Posebna Komisija za izradu Pravilnika o vođenju registara umetničko-istorijskih dela, koja je sastavljena od pozvanih stručnjaka predstavnika muzeja republičkog ranga, imala je u vidu te značajne komponente, pa je Pravilnik objavila u Službenom gl. SR Srbije br. 18. od 24. maja 1986. godine.

U muzejskoj informatici danas je problem komunikacija s podacima o muzejskom predmetu za opšta obaveštenja o fondovima i njihovo korišćenje u tipološkoj sistematizaciji pri proučavanju etnografskih predmeta i zbirki, radi naučnih sinteza. Ti problemi,

kao i očuvanje dokumenata o etnografskim predmetima, rešavaju se savremenim informativnim sistemom, odnosno elektronskim zapisom i mikrofilmom. U tom pravcu Etnografski muzej u Beogradu je 1985. godine obavio konsultacije sa stručnjacima Instituta za elektroniku "Boris Kidrič" u Vinči,² a od 1988. godine sa Zavodom za informatiku Skupštine grada Beograda. Pod rukovodstvom dipl. ing. Branka Jovanovića, načelnika Odeljenja za projektovanje i analizu, realizovali smo eksperimentalan rad – obradu 100 etnografskih predmeta iz postojeće stručno-naučne dokumentacije etnografskih predmeta, na kompjuterskom sistemu IBM 3031. Sistem IBM 3031 daje podršku postojećoj stručno-naučnoj dokumentaciji bez obzira na njen oblik i obim i bez posebnih priprema. Programski zahtevi na sistemu IBM 3031 (softveru) mogu se realizovati ključnim rečima – svaka reč – podatak je i osnov za programski zahtev. Na taj način korisniku informacija pruža se mogućnost za svestrano upoznavanje sa sadržajem. Sistem je veoma fleksibilan. Pruža mogućnost, putem terminala i telefonske mreže, komunikaciju među muzejima. Posebnim uređajem omogućuje i grafički prikaz predmeta, takođe, s postojeće fotografije na centralnom inventarskom kartonu.

U probnom radu u Zavodu za informatiku obradila sam memoriju sa sadržajem 50 obrađenih zubuna i 50 predmeta iz zbirke nakita – pafte i ukošnjake (prilog primerak obrađenog zubuna). U probnom radu najviše sam obratila pažnju na kvalitet stručne obrade na postojećim inventarskim kartonima etnografskih predmeta. Na osnovu ovog rada i uvida u ostalu dokumentaciju muzejskog predmeta kvalitet dokumentacijskih podataka gotovo je u potpunosti zadovoljavajući po kriterijumima koji daju obaveštenje o identitetu kulturnih dobara: naziv predmeta, muzejska zbirka, odakle je predmet, od čega je predmet, kao i brojni inventarski pokazatelji. Da bi se obezbedio jedinstveni način obrade po kriterijumima za identitet predmeta, predložila bih da se uradi (kompjuterom), posebno radi realizacije centralnog registra etnografskih kulturnih dobara:

1. rečnik (naziva) etnografskih predmeta,
2. pouzdanija muzeološka klasifikacija, na primer predlog muzeološke klasifikacije (međunarodni standard), koji je objavio Muzejski dokumentacioni centar u Zagrebu, objavljeno u Muzeologiji br. 25. iz 1987. godine,
3. karta antropogeografskih regiona u Srbiji, s evidencijom sela.

Kompjuterska obrada etnografskih kulturnih dobara u SR Srbiji, po tim kriterijumima bila bi prva faza u obrazovanju memorije s podacima iz postojeće stručno-naučne dokumentacije etnografskih predmeta. Obrada etnografskih predmeta po tim kriterijumima odgovara zahtevima – propozicijama centralnih registara kulturnih dobara, čija je osnovna svrha

SUMMARY

The Museum Documentation of the Ethnographic Museum in Belgrade

Ljiljana Čertić

registrovati tj. evidentirati kulturna dobra u muzejima i određenim regionima.

Druga faza rada (eventualno) bila bi s dokumentacijskim podacima po kriterijumima koji daju osnove za naučnu obradu predmeta oblikovanje, ukrašavanje, način izrade – tehnika i drugo. Na osnovu probnog rada kvalitet ovih podataka je zadovoljavajući ako se koriste samo za upoznavanje predmeta. Međutim, za tipološku sistematizaciju problema obrada po takvim kriterijumima morala bi da bude određenija, sistematičnija i na jedinstveni način urađena. Kompjuterska tehnika dozvoljava doradu i ispravku podataka, pa bi se u tom pravcu morao organizovati poseban rad. U saradnji sa stručnjacima Zavoda za informatiku planirana je izrada odgovarajućih uputstava i programa.

Primljeno: 14. 2. 1989.

Napomene:

1) Ljiljana Čertić, Muzeološka dokumentacija Etnografskog muzeja u Beogradu, Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu, knj. 41. Beograd 1977.

2) Ljiljana Čertić, Potreba i mogućnost primene savremenih informativnih sistema u dokumentaciji etnografskih predmeta u SR Srbiji, Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu, knj. 50. Beograd 1986.

3) Miljana Radovanović, objavljeni rad i rukopisi u pripremi za objavljivanje o antropogeografskim regionima u Srbiji sa evidencijom sela.

Ever since the establishment of the Ethnographic Museum great care was taken with the classification, evidencing and inventoryng of objects. After World War I a new inventory was drawn up based on new systems of museum documentation. The expert and scientific study and classification of objects was further developed and in 1961 a modern system of museum documentation, based on the experiences of the ICOM, was introduced. A Documentation Department was established in the Ethnographic Museum, whose task is to study, collect, museologically process, and keep the ethnological documentation. When the Ethnographic Museum in Belgrade became the central museum for all ethnological departments of the museums in Serbia in 1970, the existing documentation system (of 1961) was introduced throughout the whole republic. According to an analysis from 1988 about two thirds of the entire number of ethnographic objects in Serbia was treated following this system. Since 1985 the Ethnographic Museum has been preparing for automatic data processing, and in 1988 100 ethnographic objects were processed experimentally on the IBM 3031 system in cooperation with the Institute for Computer Science in Belgrade.

```

000000000041 DOKUMENT=      1 OD      1 STRANA =      1 OD      2
IDENTITET BR.INV.24854 BR.C.REG. ST.B.I. BR.U.K.66/88
KATEGORIJA: KONSERVACIJA: CENA:
GOD.NABAV. BR.KOM.1 FILM: RF893 BR.INVF.27121
MERE DUZINA: 780MM SIRINA: MM VISINA: MM TEZINA: GR
PREČNIK: MM SIRINAG: MM SIRINAD: 1010MM OBIM: MM
PREČ.DNA: MM PREČ.VENCA: MM PREČ.BOKA: MM
PERIOD OD:1911 DO:
PREDMET ZHBUN ž.
NAZIV SADAŽ
ZBIRKA NOŠNJE
MATERIJAL OD BELOG SUKNA.
OBLIKOV SA STRANE I SPREDA PROŠIREN KOSIM KLINOVIMA. SPREDA CELOM
DUZINOM PROREZAN I JAKO OTVOREN DUG DO FOLA BEDARA.
UKRAŠAV SKORO CELOM POUVRŠINOM UKRAŠEN AFLIKACIJOM MANJIH I VEĆIH
KOMADA CRVENE 'SKERLETA' I ZELENE BOJE I VUNENIH GAJTANIMA.
'STRUČICAMA' KOJI SU SPIRALNO NASIVENI. NA LEĐJIMA JE ISTIČU
DVA KRUGA 'ZVRKOVI' SA VIJUGAVIM ORNAMENTOM OD NASIVENOG
BELOG I ROZA VEZA. SPREDA SA LEVE STRANE IMA DVE OBAVIJENE
VUNENE KITICE.
FUNKCIJA SASTAVNI DEO ŽENSKE NOŠNJE
000000000041 DOKUMENT=      1 OD      1 STRANA =      2 OD      2
TEHNIKA DOMAĆI RAD. SUKNO TKANO U ČETIRI NITA I VALJANO, UKRAS
IZVEDEN AFLIKACIJOM BOJE I GAJTANA VEZ 'NA IGLICU'.
NARODETN HRVATI
KONFESIJA KATOLIČKA
SOCIJUS ŽELJACIA
LOKACIJA MESTO: ŠTIKOVO OPŠTINA: DRNIŠ SR: HRVATSKA
E.G.OBLAST: DALMATIN.ZAGORA
ISTORIJAT URADILA GA MARIJA ERAKOVIC 1911 GODINE.
POREKLO JOKA GAOVAC BATAJNICA BRAĆE SMILJANICA 42
OEUVANOST OŠTEĆEN NA NEKOLIKO MESTA
NABAVKA OTKUPOM U MUZEJU
OBRADIC GORDANA LJUBOJA
DLN00603I * KRAJ DOKUMENATA U LISTI
    
```

Kompjuterski obraden etnografski predmet.
Etnografski muzej, Beograd